

Flüt Eğitiminde Aksak Usûl Örnekleri

Examples of Aksak Usûl in Flute Teaching

ÖZET

Bu araştırma, Türk müziği repertuarında yer alan aksak usûllü eserlerin flüt eğitiminde kullanılabilirliğini belirlemek üzere hazırlanmıştır. Çalışmanın amacı, Türk müziği repertuarında yer alan türkü ve şarkıları, özengen ve meslekî flüt eğitiminde uygulanabilir duruma getirmek suretiyle flüt eğitimi dağarcığı oluşturmaktır. Nitel araştırma yöntemiyle ele alınan betimsel nitelikli bu çalışmada kaynak tarama yoluyla verilere ulaşılmış ve elde edilen veriler çalışmanın amacına uygunluk durumuna göre analiz edilmiştir. Araştırmanın evrenini Türkiye Radyo Televizyon Kurumu Repertuarı ve farklı kaynaklarda yer alan eserler, örneklemi ise analiz sonuçlarına göre flüt eğitiminde kullanılabilirliği açısından uygun olduğu belirlenen 6 tane aksak usûllü eser oluşturmaktadır. Seçilen eserler Türk müziği içinden belirlenmiştir. Türk müziği çatısı altında Türk sanat müziği ve Türk halk müziği yer almaktadır. Flütün yapısal özellikleri, teknikleri ve ses sistemine uygun hale getirilen eserler, profesyonel nota yazım programlarından yararlanarak notaya alınmıştır. Çalışmada, eserlerin kayıt bilgileri, usûl yapısı, makamı ve ses aralıklarına ait müzikal değişkenlere ait bazı bilgiler verilmiştir. Sonuç olarak, flüt tekniğinin geliştirilmesinde ve flüt eğitimine yönelik davranışların kazandırılmasında Türk müziği repertuarından yararlanmanın işlevsel olacağı değerlendirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Flüt, Flüt Eğitimi, Aksak Usûl, Türk Müziği Repertuarı, Müzikal Yapı.

ABSTRACT

This research has been prepared in order to determine the usability of the Works with aksak usûl in the Turkish music repertoire in the flûte teaching. The aim of the study is to create a repertoire for training the flute by making the folk songs and songs of the Turkish musical repertoire applicable in the vocational and Professional flute teaching. In this descriptive study, which is handled with qualitative research method, data were obtained through literature review and the data obtained were analyzed according to their suitability for the purpose of the study. The population of the study consists of the repertoire of the Turkish Radio and Television Corporation and the works in different sources, and the sample consists of 6 pieces with aksak usûl that are determined to be suitable for flute teaching according to the results of the analysis. The selected Works were chosen from Turkish music. Turkish music includes Turkish art music and Turkish folk music. The works, adapted to the structural characteristics, techniques and sound system of the flute, were notated using Professional notation programs. In the study, some information is given about the musical variables belonging to the recording in formation, usûl structure, maqam and sound ranges of the works. As a result, it was evaluated that it would be functional to benefit from Turkish music repertoire in developing flute technique and acquiring behaviors for flute teaching.

Keywords: Flute, Flute Teaching, Aksak Usûl, Turkish Music Repertoire, Musical Structure.

GİRİŞ

Kültür, toplumları temsil eden maddi-manevi öğeler bütünü ile toplumların birbirinden farkını ortaya koyan önemli bir dinamiktir. Bu bakımdan kültür; ait olduğu toplumun örf ve adetleri, inanç biçimleri, beğenileri ve sanatı olarak değerlendirilebilir. Kültürün en önemli temsilcilerinden biri sanattır. Herhangi bir toplumun yapısını analiz edebilmek ve doğru tanıyabilmek için o toplumun sanatına bakmak yeterli olacaktır. Üstelik sanat yoluyla bireyler bir yandan kendi kültürlerini öğrenirken diğer taraftan farklı toplumların kültürleri hakkında da bilgi sahibi olacaklardır. Sanatın en önemli temsilcisi ise müziktir.

İnsanlık tarihiyle var olduğu düşünülen müzik, her dönemde insanların dikkatini çekmiş ve farklı işlevleriyle birey hayatında önemli roller üstlenmiştir. Bunlardan, bireysel, toplumsal ve kültürel işlevleri öne çıkan işlevlerindendir. Uçan, müziğin işlevleri hakkında şu açıklamaları yapmıştır: “Müziğin bireysel işlevleri, bireyin dengeli ve doyumlu, sağlıklı ve başarılı, duyarlı ve mutlu olması için bilişsel, duyuşsal ve devinişsel yapıları üzerinde olumlu izler bırakan müziksel uyarılma ve tepkide bulunma biçimlerini kapsar. Müziğin toplumsal işlevleri, bireyler, bireyler ile toplum, toplumsal kesimler ve toplumlar arasında tanışma, anlaşma, kaynaşma, paylaşma, yaklaşma, işbirliği, birleşme ve bütünleşme sağlanmasında müziğin oynadığı rolleri kapsar. Müziğin kültürel işlevleri ise kültürü destekleyici, kültürel özellikleri taşıyıcı ve kuşaktan kuşağa aktarıcı, kültürler arası ilişkileri zenginleştirici müziksel birikim ve etkinlikleri kapsar” (1994: 13). Bu sayede geçmişten gelen bilgi ve kültür birikimi ile geleceğe uzanan değerler korunacak ve aktarılacaktır.

Cumhuriyetin kuruluşundan sonra her alanda olduğu gibi müzik ve müzik eğitimi alanında da köklü değişiklikler ve yenilikler başlatılmıştır. Müzik inkılabı olarak nitelendirilen bu kapsamda ağırlıklı olarak Atatürk ve Ziya Gökalp’in

Gülden Filiz Önal¹

How to Cite This Article

Önal, G. F. (2023). “Flüt Eğitiminde Aksak Usûl Örnekleri”, *Journal of Social, Humanities and Administrative Sciences*, 9(69):3757-3768. DOI: <http://dx.doi.org/10.29228/JOSH.AS.72894>

Arrival: 06 August 2023

Published: 25 October 2023

International Journal of Social, Humanities and Administrative Sciences is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License.

This journal is an open access, peer-reviewed international journal.

¹ Doç. Dr., Gazi Üniversitesi, Gazi Eğitim Fakültesi, Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü, Müzik Eğitimi Anabilim Dalı, Ankara, Türkiye

görüşlerinden hareketle Türk halk müziği örneklerinin kullanılmasına yönelik müzikte “Batılılaşma” yolunda ilk adımlar atılmıştır. Bu amaçla eğitimcilerin yetiştirilmesi için yurtdışına öğrenci gönderilmiş, eğitim alıp yurda dönen birinci kuşak besteci ve müzik eğitimcileri büyük bir gayretle çalışmalarını sürdürmüşlerdir. Ancak ortaya çıkan ürünler Türk halkı tarafından fazla kabul görmemiştir. Yönetken (1950) bu durumu; “Batı müziği Türkiye’de kullanılmaya başlayalı yüzyılı çoktan geçtiği halde, çok sınırlı küçük bir çevre dışında çoğu aydınımız tarafından bile benimsenmemiştir. Çünkü her şeyden önce, batı müziği yeni girdiği bu alanda kendine bir yer bulamamıştır. Türkler öyle güçlü bir yerel müzik kültürüne ve geleneğine sahipler ki, değil o kültür ve beğeninini yerini almak, onun yanında yer tutmak bile zordur” şeklinde yorumlamıştır. İlerleyen zamanlarda ikinci ve üçüncü kuşak besteci ve müzik eğitimcileri öğrendikleri bilgileri; çevreden-evrene, yakından-uzağa ilkesi doğrultusunda müzik eğitiminde ağırlıklı olarak geleneksel olarak nitelendirdikleri halk müziği eserlerini çok seslendirmek suretiyle üretime devam etmişlerdir. Bu tür çalışmalara eğitim müziği dağarcığında ve ders kitaplarında yıllar içerisinde daha fazla yer verilmiştir.

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Aksak Usûl

Usûl, kelime anlamı itibarıyla 1. “Kökler, asıllar”, 2. “Bir amaca erişmek için izlenen düzenli yol, tutulan yol, yöntem, tarz” anlamlarını içermektedir (Güncel Türkçe Sözlük). Özkan (2007, s.607) ise usûlü; “Vuruşlarının kıymetleri birbirine eşit olan veya olmayan fakat mutlaka muhtelif kuvvetli, yarı kuvvetli ve zayıf zamanların belli bir şekilde sıralanmasıyla meydana gelen belli kalıplar hâlindeki sayı veya vuruş gurupları, Türk musikisinde belli düzümlerden yapılarak kalıp halinde tespit edilen ölçülere verilen ad” şeklinde tanımlamaktadır. En eski kaynaklardan biri olan Kantemiroğlu'nun Edvar’ında usûl; “Mûsikî ilminde her şeyden çok gerekli olan, usûl bilgisidir; zîrâ mûsikîden anlayanların söylediklerine göre, usûlsüz nağme, mûsikî nağmesi değildir. Usûl, mûsikînin terâzîsi ve endâzesidir” (Tura, 2006: 158). Arel ise usûlü “muayyen bir düzümlerle yapılmış ve kalıp haline konulmuş ölçüden ibarettir” şeklinde tanımlamıştır (Akdoğan, 1993).

Usûl ve ezgi müziğin oluşumunda temel yapı taşlarıdır. Dünyada bilinen tüm müzik türlerinde çok sayıda değişik varyasyonuyla karşımıza çıkan usûl (ritim), müziğin omurgasını oluşturur, kimliğini belirler.

Türk müziğinde (Türk Halk Müziği-THM ve Türk Sanat Müziği-TSM) karakteristik olarak önemli yeri olan aksak usûller sıklıkla kullanılan ve sadece Türk müziğine has kalıplardır. Ancak literatürde aksak usûl ile ilgili olarak “iki ve üç vuruşlu en az iki ölçünün çeşitli sayı ve biçimde birleşiminden meydana gelen bu usûllere aksak usûl denir ve temelde 5/8, 7/8, 8/8 ve 9/8’lik varyasyonlardan (kalıplardan) yola çıkılarak, diğer karmaşık ölçü yapılarına ulaşılabilir” şeklinde bahsedilmektedir.

Aslında Türk müziği kuramında özellikle de TSM’de “aksak usûl” olarak isimlendirilen usûl, 9/8’lik usûlün farklı kalıplarından sadece bir tanesinin adıdır (2+2+2+3=9).

“Aksak ölçüler, özbeöz Türk ölçüleridir. Ve batı literatüründe de 1952 yılında “Aksak Türk” (Türk Aksağı) diye geçmiştir.” (Darbaz, 1973). 5/8’lik usûl; birbirine eşit, birisi iki diğeri ise aksamayla sağlayan üç eşit vuruştan oluşan iki kalıbın birleşmesinden meydana gelmiştir ve iki kalıp olarak (2+3 veya 3+2) karşımıza çıkmaktadır.

Aksak usûl olarak nitelendirilen 7/8’lik usûl, 5/8’lik usûle iki tane daha sekizlik eklenmesiyle elde edilen üç kalıp halinde karşımıza çıkar. Ancak en yaygın olarak kullanılan şekilleri 2+2+3=7 “Devr-i Tûran”² ve 3+2+2=7 “Devr-i Hind”³ usûlleridir.

8/8’lik aksak usûl ise bir üç zamanla bir beş zamanın veya başka bir ifadeyle bir semâî⁴ ve bir Türk aksağının birbirine eklenmesiyle meydana gelmiştir. Bunun aksisi, yani bir Türk aksağı ile bir semâînin birleşmesinden oluştuğu da söylenebilir. Arapça’da “sekizli, sekiz parçadan meydana gelmiş” anlamındaki “Müsemmen”⁵ kelimesi Türk müzikisinde küçük usûllerden birini ifade eder.

² **Devr-i Tûran:** “Tûran devri, ölçüsü, Türkler’e ait usul” anlamına gelen bu tabir, yedi zamanlı ve üç vuruşlu bir küçük usulün adıdır. “Mandıra” olarak da anılır. Bir sofyan ile bir semâînin birleşmesinden meydana gelmiştir. Halk müzikisinde çok kullanılan bu usulle türkü, oyun havası, köçekçe gibi formlar ölçülmüştür (Erişim 1.).

³ **Devr-i Hindî:** “Hintliler’e ait devir, ölçü” anlamına gelen bu tabir, Türk müzikisinde yedi zamanlı ve beş vuruşlu bir küçük usulün adıdır. Bir semâîye bir sofyanın eklenmesinden meydana gelmiştir. Daha çok şarkılarda kullanılan bu usulle ayrıca ilâhiler, türküler, az sayıda saz semâîsinin dördüncü haneleri, köçekçeler, mandıra denilen oyun havaları ve diğer bazı özel saz eserleri ölçülmüştür (Erişim 2.).

⁴ **Semâî:** Türk müzikisi usul sisteminde terkinbine başka bir usul katılmadığı için basit usul sınıfına giren iki usulden ikincisidir (diğeri iki zamanlı nîm-sofyandır). Üç zamanlı ve üç vuruşlu olan bu usulün 3/8’lik, 3/4’lük, 3/2’lik mertebeleri vardır (Erişim 3.).

⁵ **Müsemmen:** Bestekâr hânende Hacı Ârif Bey tarafından bulunup yine ilk defa onun tarafından kullanıldığı kabul edilen usûl ayrıca “katikofti” (katakofti) adıyla da anılır. Ancak Yunanca “katakopto”dan geldiği anlaşılan, daha çok eski besteci ve müelliflerin kullandığı bu kelimenin argoda “uydurma, yalan söyleme” mânasına geldiği göz önüne alındığında bunun ne münasebetle bir müzik terimi olarak kullanıldığı anlaşılamamaktadır (Erişim 4.).

9/8'lik aksak usûl ise 7/8'lik usûle iki tane daha sekizlik eklenmesiyle elde edilen dört kalıp halinde karşımıza çıkar. Ancak en yaygın kullanım şekilleri 2+2+2+3 kalıbında “Aksak” ve 2+3+2+2 kalıbında “Raks Aksağı” usûlleridir. Aksak usûl çoğunlukla Trakya yöresi ve roman müziklerinde kullanılır.

Türkiye’de Flüt Eğitimi

Müzik eğitiminin temel boyutlarından biri çalgı eğitimidir. Çalgı eğitimi ile bireyin kişilik oluşumu ve gelişiminin yanı sıra duygu ve becerilerinin gelişmesi ile sabırlı ve disiplinli çalışma alışkanlığı kazanması hedeflenir. Çalgı eğitimi ile ilgilenen birey, hem kendine olan güvenini geliştirecek hem de bu becerisi sayesinde toplumla iletişim kurarak sosyalleşecek ve özgüveninin artmasına katkı sağlayacaktır.

Flüt, dudak ve parmak işlevselliği ile diyafram-nefes tekniğini herhangi bir aracıya gerek kalmadan direk aktaran, doğduğumuz anda kullandığımız ancak çalıştırmamaktan dolayı zamanla unuttuğumuz diyafram nefesini kullanmamıza imkân sağlayan tahta üflemlerli çalgılardan biridir. Ses rengi ve yapısı itibarıyla solo ve orkestra çalgısı olan flüt, kendine özgü tatlı ve yumuşak ses rengiyle dinleyicinin diğer çalgılardan hemen ayırt edebildiği bir çalgıdır. Süslemeli işlek geçişleri ve pasajlardaki sıçramalarıyla gelişmiş bir teknik yapıya sahiptir.

Türkiye’de meslekî müzik eğitimi veren kurumlarda profesyonel bir biçimde ele alınan flüt eğitimi “Konservatuvarlar, Eğitim Fakültelerine bağlı Müzik Eğitimi Anabilim Dalları (MEABD), Güzel Sanatlar Fakültelerine bağlı Müzik Bilimleri Bölümü (GSF MBB), Müzik ve Sahne Sanatları Fakülteleri, Silahlı Kuvvetler Bando Okulları Komutanlığı ve Güzel Sanatlar Liseleri (GSL)” gibi kurumlarda ait oldukları düzey ve programlar kapsamında yürütülmektedir. Söz konusu eğitim kurumlarındaki flüt eğitimi ve öğretimi literatür taramasında da belirlendiği üzere; aşamalı olarak teknik alıştırma ve etütler, eğitim müziği örnekleri, Türk ve dünya bestecilerinin eserlerinden örnekler ve flüt literatürü ile bağlantılı olarak verilmektedir.

Flütte Dil Teknikleri

Tek Dil Tekniği: Tek dil tekniğinde her nota dilin bir hareketiyle elde edilir. Dil ucu “du, dü-- tu, tü” heceleri ile söylenirken gırtlaktan itilir ve çabuk bir şekilde geri çekilir. Tek dil hareketi genellikle yavaş pasajlarda tercih edilir.

Çift Dil Tekniği: Çift dil tekniği, hızlı pasajlarda “du-gu, tu-ku --dü-gü, tü-kü” hecelerinin kullanılmasıyla elde edilir. Bu teknik, iki dil hareketinin birbirine eşit olmasıyla sağlanır. Bu çalışmada ikinci hecenin boş bir ses gibi duyulmaması için ikinci notaya daha kuvvetli bir nefes ile vurgu yapılması ve çalışma temposunun yavaştan hızlıya doğru artırılması önerilir.

Üç Dil Tekniği: Üç dil tekniği, birbirine eşit üçlü tartım gruplarında ve hızlı pasajların seslendirilmesinde kullanılır. “Du-gu-du, tu-ku-tu, dü-gü-dü, tü-kü-tü” hecelerinin telaffuzu ile eşit yapılması gereken bu teknik dilin itme, çekme ve tekrar itme şeklindeki üç hareketiyle sağlanır. Tekniğin uygulanmasında ikinci hecede yer alan sesin damağın üst bölümüne denk gelmesi nedeniyle kopukluk oluşmasını engellemek için daha kuvvetli bir nefes ile vurgu yapılması önerilir.

Legato: Birden fazla sesin birbirinden koparılmadan, kesintisiz ve yumuşak bir cümle oluşturacak şekilde üflenmek suretiyle bağlı çalınmasıdır.

Staccato (stakato): Seslerin kısa ve kesik çalınmasıdır.

Portato: Legato ile stakato çalma tekniği arasında, abanarak çalma tekniğidir.

Problem Cümlesi

Araştırmanın problem cümlesi, Türk müziğinde aksak usûllü altı eserin flüte uyarlanarak flüt eğitiminde kullanılabilirlik durumu nasıldır? olarak belirlenmiştir.

Araştırmanın Amacı ve Önemi

Bu araştırmanın amacı, flüt eğitiminde kullanılabilirliğini ortaya koymak üzere flüt ile seslendirmeye uygun Türk müziğine ait aksak usûllü altı eseri; usûl, makam ve yapısal özellikleri bakımından incelemek, eserlerin orijinal yapısına fazla müdahale etmeden flütün yapısına uygun hale getirmek suretiyle özengen ve meslekî flüt eğitimi veren kurum ve kuruluşlarda kullanımına yönelik bir dağarcık oluşturmaktır. Araştırma, flüt eğitiminde Türk müziği repertuarının, Türkiye’de Türk müziğini genç kuşaklara öğretmek ve gelecek kuşaklara aktarmak üzere özengen ve meslekî eğitim kurumlarının eğitim-öğretim programında yer verilmesi bakımından önemlidir.

YÖNTEM

Bu çalışmada, genel tarama tekniği ile Türk müziğinde yer alan aksak usûllü eserler tespit edilmiş ve flüt eğitiminde kullanılmasına yönelik olarak betimlenmiştir. “Genel tarama modelleri, çok sayıda elemandan oluşan bir evrende,

evren hakkında genel bir yargıya varmak amacı ile evrenin tümü ya da ondan alınacak bir grup, örneklem üzerinde yapılan tarama düzenlemeleridir” (Karasar, 2016: 111).

Araştırmada, Türk müziği bünyesinde bulunan aksak usûllü orijinal türkü ve şarkı örnekleri flüt eğitiminde kullanılabilir notasyona dönüştürülerek yazılmış ve eserlerin flüt eğitiminde kullanılan dil teknikleri, eserlerin yorumuna da katkı sağlayacak şekilde belirlenmiştir. Veriler, çalışmanın ana teması olan aksak usûller başta olmak üzere, makam ve ses aralığı özelinde sadece örneklem grubunu kapsamak üzere analiz edilmiştir.

Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini; TRT Repertuarında ve farklı kaynaklarda yer alan sözlü/sözsüz aksak usûllü türkü ve şarkılar, örneklemine ise; bu eserler içinden flüt eğitiminde kullanılabilirliği, uzman görüşleri doğrultusunda uygun olduğu belirlenen 6 eser oluşturmaktadır.

BULGULAR

Bu bölümde araştırma örneklemine oluşturan bulgular yer almaktadır. Sırasıyla;

5/8'lik “Türk Aksağı” usûlünde “Mayadağ’dan Kalkan Kazlar”,

7/8'lik “Devr-i Tûran” usûlünde “Hicaz Mandıra” ve “Devr-i Hindî” usûlünde “Ayna Ayna Ellere”,

8/8'lik “Müsemmen” usûlünde “Çargâh Sirto”,

9/8'lik “Aksak” usûlde “Estergon Kal’ası” ve “Raks Aksağı” usûlünde “Benim Yârim Gelişinden Bellidir” isimli altı eser çalışmanın amacı kapsamında analiz edilmiştir.

1. Mayadağ’dan Kalkan Kazlar – Türk Aksağı

Mayadağ’dan Kalkan Kazlar

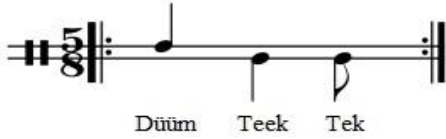

*Dolaplar çaldıktan sonra iki tekrar daha yapılacak

TRT Müzik Dairesi Yayınları, THM repertuarında 4022, TSM repertuarında ise 7495 numara ile Rumeli yöresine kayıtlı “Mayadağ’dan Kalkan Kazlar” isimli türkü “Türk Aksağı” usûlünde ve “Hicaz”⁶ makamındadır. Eserin THM kaydında inceleme tarihi 30.03.1995 olarak belirtilmiş ancak eserle ilgili başka bir bilgiye rastlanmamıştır. Eser; legato, portato ve çift dil tekniklerini içermektedir.

Eserin Usûlü: Türk Aksağı -- 5/8 (2+3)

⁶ **Hicaz:** Türk musikisinde bir perde ve makamın adıdır. Türk musikisi sisteminde tiz sekizlinin üçüncü perdesi olarak yer alan sestir. Bu perdenin orta sekizlideki adı “kaba hicaz”, en tiz sekizlideki adı ise “tiz hicaz”dır. “Hicaz ailesi” adı verilen birbiriyle yakın ilişkili dört makamdan oluşan grubun bir üyesidir (Erişim 5).

Şekil 1: Türk Aksağı Usûlü (Özkan, 1984: 575).

Eserin Makamı: Hicaz

Şekil 2: Hicaz Makamı Dizisi (Erişim 5).

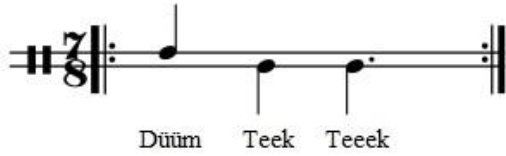
Eserin Ses Aralığı: Re – Re³**2. Hicaz Mandıra⁷ – Devr-i Tûran****Hicaz Mandıra**

⁷ **Mandıra:** TDK sözlüğünde (2015), “Koyun, keçi vb. süt veren hayvanların barındırıldığı, süt ve süt ürünlerinin elde edildiği yer” olarak tarif edilmektedir. Türk sanat müziği geleneğinde mandıra, oyun havaları kapsamında değerlendirilen, devr-i Tûran usûlünde bestelenen çalgısal bir türdür ve köçekçe takımlarında icrâ edilme işleviyle repertuvarda yer edinmiştir. Bugün, köçekçe takımindaki dansla ilgili işlevini yitiren türün en yaygın örneği, özellikle kimi kaynaklarda anonim kimi kaynaklarda ise lavtacı Andon’a ait olarak belirtilen Hicaz mandıradır. Bu eser konserlerde, dinletilerde ve albüm kayıtlarında sıkça yer almakta olup, türün model olma özelliğini taşımaktadır. Bunlara ek olarak tür çeşitliliği örneklemi çerçevesinde müzik eğitiminde de sıkça yer alan Hicaz mandıra, çalgı eğitiminde özellikle öğrenciye hız kazandırma işleviyle kullanılmaktadır (Doğruöz, 2021: 73).

TRT Müzik Dairesi Yayınları TSM repertuarında S.E 0797 repertuar numarası ile kayıtlı, “Hicaz Mandıra” isimli eser “Devr-i Tûran” usûlünde ve isminden de anlaşıldığı gibi “Hicaz” makamındadır. Eser; tek dil, çift dil, üç dil, portato ve stakato tekniklerini içermektedir.

Eserin Usûlü: Devr-i Tûran – 7/8 (2+2+3)

Şekil 3: Devr-i Tûran Usûlü (Özkan, 1984: 585).

Eserin Makamı: Hicaz (Bkz. Şekil 2).

Eserin Ses Aralığı: Sol – Si²

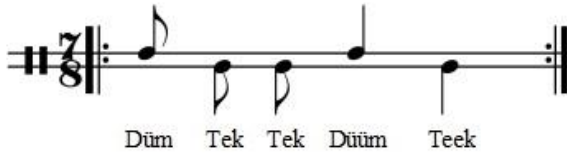
3. Ayna Ayna Ellere – Devr-i Hindî

Ayna Ayna Ellere

TRT Müzik Dairesi Yayınları, THM repertuarında 400 numara ile Trabzon yöresine kayıtlı, Fahrettin Dilaver'den alınan, Muzaffer Sarısözen tarafından derlenen ve notaya alınan "Ayna Ayna Ellere" isimli türkü "Devr-i Hindî" usûlünde ve "Hicaz" makamındadır. Eser; legato, portato, stakato, çift dil, üç dil ve süsleme tekniklerini içermektedir.

Eserin Usûlü: Devr-i Hindî -- 7/8 (3+2+2)

Şekil 4: Devr-i Hindî Usûlü (Özkan, 1984: 583).

Eserin Makamı: Hicaz (Bkz. Şekil 2).

Eserin Ses Aralığı: Fa diyez– Mi²

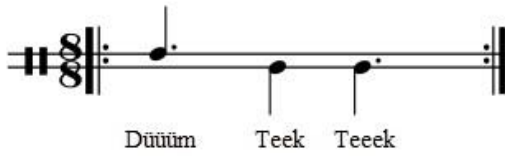
4. Çargâh⁸ Sirto⁹– Müsemmen

Çargâh Sirto

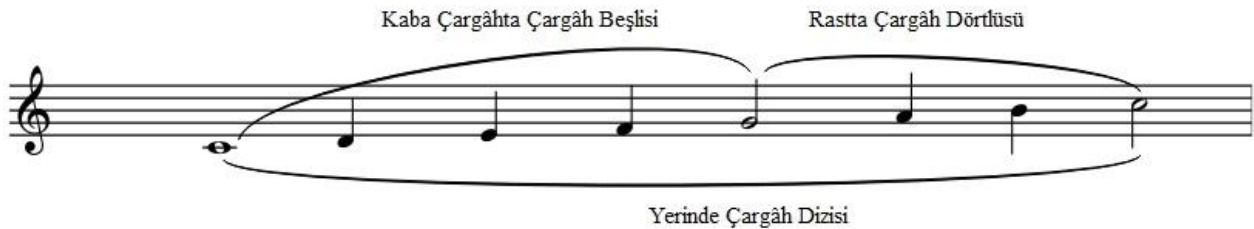
TRT Müzik Dairesi Yayınlarında “Sizden Gelenler” başlığı altında erişim sağlanan “Çargâh Sirto” isimli eser “Müsemmen” usûlünde ve isminden de anlaşıldığı gibi “Çargâh” makamındadır. Eser; legato, portato ve çift dil tekniklerini içermektedir.

Eserin Usûlü: Müsemmen -- 8/8 (3+2+3)

Şekil 5: Müsemmen Usûlü (Özkan, 1984: 593).

Eserin Makamı: Çargâh

Şekil 6: Çargâh Dizisi (Erişim 6).

⁸ **Çargâh:** Aralıkları bakımından tamamen bir Pisagor dizisi olan çargâh makamı dizisi, Arel-Ezgi nazariyatına göre Türk müzikisinin ana dizisidir. Bu dizi, çargâh veya kaba çargâh perdesi üzerindeki bir çargâh beşlisine bir çargâh dörtlüsünün eklenmesinden meydana gelmiştir. Bu makamın dizisinde sesler tabii olup herhangi bir arıza ile değiştirilmediğinden nota yazımında donanımına hiçbir işaret konmaz (Erişim 6).

⁹ **Sirto:** Türk musikisinde bir oyun havası “Saz Eseri” formu. Yunan Sirtakisinden alınmıştır fakat Yunan sirtoları da daima Türk musikisi makamlarıyla bestelenmiştir. Birbirlerinin omuzlarına el atmış veya elele tutuşmuş, kadınlı erkekli müteaddid kimseler, bir halka teşkil etmek suretiyle oyun sırasında çalınır (Öztuna, 2006: 303).

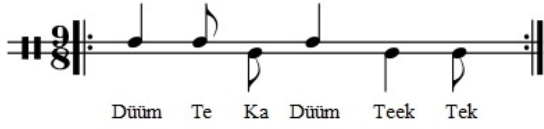
Eserin Ses Aralığı: Sol- Do³**5. Estergon Kal'ası -- Aksak**

Estergon Kal'ası

TRT Müzik Dairesi Yayınları, THM repertuarında 431 numara ile Rumeli yöresine kayıtlı, kaynak kişisi Kemal Altinkaya, Muzaffer Sarısözen tarafından derlenen ve notaya alınan “Estergon Kal’ası”¹⁰ isimli türkü “Aksak Usûl” ve “Hicaz” makamındadır. Eser; legato, portato ve çift dil tekniklerini içermektedir.

Eserin Usûlü: Aksak – 9/8 (2+2+2+3)

Şekil 7: Aksak Usûl (Özkan, 1984: 596).

Eserin Makamı: Hicaz (Bkz. Şekil 2).

Eserin Ses Aralığı: Fa diyez - La²

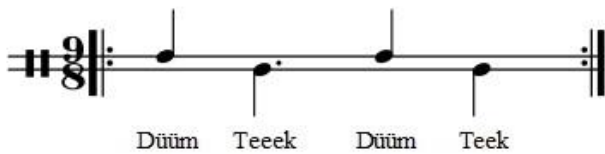
6. Benim Yârim Gelişinden Bellidir – Raks Aksağı

Benim Yârim Gelişinden Bellidir

TRT Müzik Dairesi Yayınları, TSM repertuarında 1468 numara ile kayıtlı, güftesi Karacaoğlan bestesi ise Sâdettin Kaynak’a ait “Benim Yârim Gelişinden Bellidir” isimli şarkı “Raks Aksağı” usûlünde ve “Hicaz” makamındadır. Eser; legato, portato, stakato ve çift dil tekniklerini içermektedir.

Eserin Usûlü: Raks Aksağı -- 9/8 (2+3+2+2)

¹⁰ **Estergon Kalesi:** Estergon ırmağı ile Tuna nehrinin birleştiği yerde bir tepenin üzerine inşa edilen şehir 1543'te Kanuni Sultan Süleyman zamanında Osmanlılara geçmiştir. Şu anda Macaristan sınırları içinde bulunmaktadır. İşte bu türkü halk tarafından bir zafer sonrası söylenmiş ve sevilerek bugüne kadar gelmiştir (Zaman Gazetesi, 1991; akt., Soysal, 2007:48).

Şekil 8: Raks Aksağı Usûlü (Özkan, 1984: 605).

Eserin Makamı: Hicaz (Bkz. Şekil 2).

Eserin Ses Aralığı: Fa diyez - Sol²

SONUÇ VE ÖNERİLER

Araştırmada elde edilen sonuç ve öneriler genel olarak şu şekilde açıklanabilir:

1. Özengen ve meslekî flüt eğitimi çerçevesinde düşünüldüğünde çalışmada yer verilen 6 Türk müziği eserinin tamamı flüt eğitiminde yer alan stakato, portato, legato, çift dil, üç dil ve süsleme olmak üzere farklı teknik özellikleri kapsamaktadır. Bu nedenle flüt eğitiminin farklı basamaklarında kullanılabilir.
2. Seçilen eserler, Batı müziği çalgısı olan flüt eğitiminde yer verilmeyen aksak usûlleri kapsamaması ve ait oldukları makama ait değiştirici işaretlerin flütle çalınabilir olması bakımından flüt eğitimi ve repertuarında yer alabilir.
3. Türk müziğinin farklı usûl ve makamları üzerinde olmak üzere flüt eğitiminde kullanmak ve flüt repertuarına kazandırmak amacıyla benzer çalışmalar yapılabilir.
4. Seri bir araştırmanın ilki olan bu çalışma, Batı müziği çalgısı olan flütün Türk müziği repertuarında sıklıkla kullanılan “Aksak Usûl” ve makamların flüt eğitimine ve flüt repertuarına kazandırılmak üzere planlanmıştır. Bu amaçla ilk çalışmada, müziğin omurgası kabul edilen ve özbeöz Türk müziğine ait olan “aksak usûller” ana tema olarak alınmış ve şimdilik makam çeşidi hicaz ve çargâh makamıyla sınırlı tutulmuştur. İlerleyen çalışmalarda, flütün üflemeli çalgı olması avantajını kullanarak Türk müziği ses sisteminde yer alan farklı seslerin de bulunduğu makamlara yer verilmesi planlanmaktadır.
5. Benzer çalışmalar ile nefesli çalgı olan flütün de Türk müzik ses sistemine asgari düzeyde de olsa dâhil olması ve Türk flüt eğitimi dağarcığına katkı sağlaması önemli bir hedeftir.
6. Eğitmen ve araştırmacı kimliğim ile flüt eğitmenliğim sürecinde tecrübelerim göstermiştir ki doğuştan aşına olunan pek çok kavram gibi müzik de ekstra bir çabaya gerek kalmadan öğrenilebilir/öğretilebilir. Yani doğumundan itibaren kulağı Türk müziği usûl ve ezgileriyle yoğurulan Türk insanının hangi çalgıyla olursa olsun Türk müziği eseri seslendirme konusunda problem yaşayacağı düşünülemez. Unutulmamalıdır ki eğitimde bilinenden bilinmeyene ve çevreden evrene ilkeleri temel ilkeler olarak kabul edilir.

KAYNAKÇA

Akdoğan, O. (1993). Türk mûsikîsi nazariyatı dersleri. Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara.

Darbaz, F. (1972). Türk ve batı müziği, Musiki Kültür Derneği Yayınları, İstanbul.

Doğruöz, M. D. (2021). Türk sanat müziği geleneğinde mandıra türü ve yapısal özellikleri. Eurasian Journal of Music and Dance. DOI:10.31722/ejmd.956683 <https://www.researchgate.net/publication/352850588>

Güncel Türkçe Sözlük, Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu, “Türk Dil Kurumu”, erişim: 25.03. 2019, <http://sozluk.gov.tr/>.

İsam Dokümantasyon 130026 Macaristan, Estergon Zaman Gazetesi, röportaj-dizi-inceleme, (12 Kasım 1991; akt.,Özbek, Folklor ve türkülerimiz, İstanbul. 1975, s. 381).

Özkan, İ. H. (1984). Türk mûsikîsi nazariyatı ve usûlleri kudüm velveleleri, Ötüken Neşriyat, İstanbul.

Özkan, İ. H. (2007). Türk mûsikîsi nazariyatı ve usûlleri kudüm velveleleri, 8. Baskı. Ötüken Neşriyat, İstanbul.

Öztuna, Y. (2006). Türk musikisi akademik klasik Türk san’at musikisi’nin ansiklopedik sözlüğü, c. 2. Orient Yayınları, Ankara.

Tura, Y. (2006). Tedkîk-ü tahkîk (İnceleme ve gerçeği araştırma-Nâsır Abdülbâkî Dede). Pan Yayıncılık, İstanbul.

Yönetken, H. B. (1950). Müzik görüşleri. Sayı:13 (Akt., Say, A.,1996 müzik öğretimi). Müzik Ansiklopedisi Yayınları, Ankara.

İnternet Erişim Kaynakları

Erişim 1. <https://islamansiklopedisi.org.tr/devr-i-Tûran> (Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi, 9. Cilt, s. 246). 01.08.2023

Erişim 2. <https://islamansiklopedisi.org.tr/devr-i-hindi> (Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi, 9. Cilt, s. 245). 01.08.2023

Erişim 3. <https://islamansiklopedisi.org.tr/devr-i-hindi> (Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi, 36. Cilt, s. 245). 01.08.2023

Erişim 4. <https://islamansiklopedisi.org.tr/musemmen--musiki> (Türk İslâm Ansiklopedisi, 32. Cilt, s. 86). 01.08.2023

Erişim 5. <https://islamansiklopedisi.org.tr/hicaz--musiki?ysclid=lnahs5fa4m471860619> (Türkiye Diyanet Vakfı, Türk İslâm Ansiklopedisi, 17. Cilt, s.440). 01.08.2023

Erişim 6. <https://islamansiklopedisi.org.tr/cargah> (Türkiye Diyanet Vakfı, Türk İslâm Ansiklopedisi, 8. Cilt). 01.08.2023